

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nytårs Gave

til Borupris' Venner

1988

Dyhre Rasmussen
i smedelære
ved Svend Nielsen

Marginaljord
ved Axel Steensberg

FUGLEBJERG 1987

Nytårs Gave

til Borupris' Venner

1988

Dyhre Rasmussen
i smedelære
ved Svend Nielsen

Marginaljord
ved Axel Steensberg

FUGLEBJERG 1987

Institutionen Borupris' Venner har hjemme i Fuglebjerg. Dens formål er at fremskaffe midler til fortsatte undersøgelser af den i middelalderen nedlagte landsby Borup i Borupris Skov og at fremlægge indvundne resultater af forevisning på stedet og ved offentliggørelse af skrifter over emnet. En af bestyrelsens fem medlemmer er udpeget af Fuglebjerg kommune, for tiden fhv. borgm. Jens Chr. Pedersen. Formand er professor dr. phil. Axel Steensberg. Museumsinspektør Svend Nielsen, Dansk Landbrugsmuseum på Gammel Estrup, er næstformand, og landsretssagfører Jørgen Reimer, København, kasserer. Det femte medlem er museumsinspektør Grith Lerche, Nationalmuseet, Brede. Kontingentet er 100,- kr. om året. Vignetten på titelbladet, tegnet af forfatteren, viser, hvordan man opvarmede stenene på et bål over koge-gruben, inden kødet blev lagt i.

Nytårgaven er trykt i 300 eksemplarer, hvoraf 100 er nummererede.

SVEND DYHRE RASMUSSEN I SMEDELÆRE

I Nytårgaven 1982 bragtes Svend Dyhre Rasmussens beretning om hans tid som smedelærling på Jerslev Maskinfabrik ved Kalundborg. Senere er jeg kommet i tanke om en lille notesbog, som Dyhre for flere år siden overlod Dansk Landbrugsmuseum (mus. nr. 3.2457), og det drejer sig i virkeligheden om en kortfattet arbejdsdagbog ført af Dyhre i en periode af hans første læreår.

Dyhre kom i lære på Brdr. Jensens Maskinfabrik i Jerslev 1/11 1924, da han var godt 14 år. Stedet blev bl.a. valgt, fordi Dyhre var lille og spinkel, og fordi hans bedstefar* og plejefar mente, at arbejdet her ville være knap så anstrengende som i en almindelig grovsmedie, men der viste sig ikke at være nogen større forskel. Fabrikken må nu også siges at høre til de mindre, for fabrikationen omfattede kun halmpakkere og halmpressere og foregik for en stor del, når der ikke var andet reparationsarbejde. De 2 brødre Jensen arbejdede kun lidt med på værkstedet. Den ene passede butikken med kakkellovne og andet støbegods og førte regnskab m.m. Den anden var næsten altid ude for at yde kundeservice. Den øvrige stab bestod af en tømrer, 3 smedevende og 3-4 lærlinge.

Bogen er en lille, linieret notesbog med sort voksdugsomslag. Den er nu på 56 sider, men har oprindeligt haft 64 sider. De 4 første blade er løse, men pagineringen viser, at der ikke mangler blade her, hvorimod de sidste 4 blade mangler. Enkelte notater er skrevet med blæk, men de allerfleste er ført med blyant, og nogle af dem er med tiden blevet noget udviskede og vanskelige at læse, og bogen er i det hele taget temmelig snavset og slidt.

Dagbogen begynder 5/4 1925 uden nogen form for indledning eller titelblad. Dog er der midt på første side med blæk skrevet »Svend Dyhre Rasmussen«, hvad der gør det vanskeligt at læse den del af blyantsteksten, der er skrevet oven i dette, og det tyder også på, at bogen ikke oprindeligt har været tænkt benyttet på denne måde.

De første 30 sider består af kortfattede notater om det daglige arbejde og har nærmest karakter af timeregnskab. På de fleste sider er foroven noteret: 10 ører i timen. Dagbogsnotaterne drejer sig i høj grad om forskellige arbejdsprocesser ved fremstillingen af halmpressere i serien nr. 117–156, og i nogle tilfælde er en verbal beskrivelse erstattet af en lille tegning af den pågældende ting.

Mellem arbejdsnotaterne findes enkelte korte notater om familiebesøg m.m., men der er kun få antydninger af, hvad fritiden blev brugt til. Den har nok også været ret sparsom, når der 6 dage om ugen skulle arbejdes i 9 timer, og når i hvert fald en del aftener måtte tilbringes på Teknisk Skole. Det fremgår dog af nogle senere breve fra Dyhre, at han indimellem »fuskede« lidt om aftenen, d.v.s. at han arbejdede på egen hånd i værkstedet for at tjene lidt ved siden af.

Dagbogsnotaterne slutter brat 5/10 1925 nederst på s. 30, men da pagineringen fortsætter til side 37, mangler der ingen blade her. De sidste 26 sider er opfyldt af blandede notater, viser, gåder, regnskabsnotater og adresser m.m. fra årene 1926–1933. Disse notater er med enkelte undtagelser udaterede, og de synes at være indført i tilfældig rækkefølge.

Dagbogsnotaterne giver over et halvt år et indblik i det daglige arbejde i en mindre, kombineret maskinsmedie og -fabrik, og de viser også, hvorledes der sker en gradvis oplæring, men det fremgår også, at Dyhre som yngste læredreng må lave meget, som har lidet eller intet med smedefaget at gøre. Mange timer går med oprydning, og indimellem må han på stationen med færdige maskiner eller for at hente varer, i banken, vaske bil, bære brænde, trække rulle, rense WC og meget andet. Faktisk går næsten en fjerdedel af tiden med forskellige arbejder, der ikke vedrører selve smedeuddannelsen.

De senere, blandede notater giver ikke særlig mange konkrete oplysninger, men de belyser dog tidens lønniveau, og desuden viser de, at Dyhre allerede på dette tidspunkt interesserede sig for astronomi og for at spille dansemusik, to interesser som han beholdt gennem hele livet.

Som det fremgår af de tidligere publicerede erindringer fra denne periode (Nytårsgaven 1982), var det en meget hård tid for Dyhre, og han var temmelig ulykkelig. Ikke alene blev han hundset med af mestersvenden, men han blev ustandseligt drillet og hånet af de andre læredrenge, både fordi han stammede, og fordi han og hans familie var så fattige, at han på forskellig vis skilte sig ud fra de andre. Han har sikkert også måttet høre for, at han var »uægte« barn, og endnu værre blev det, da han måtte igennem mange og langvarige politiforhør, efter at værkstedet (vistnok i 1926) nedbrændte en

nat, hvor Dyhre aftenen før havde været alene på værkstedet for at lave noget »fusk«. Han var formentlig ganske uskyldig, men branden blev aldrig opklaret, og så gik sladderen jo.

Forholdene blev efterhånden mere og mere uudholdelige for Dyhre, og efter at han nogle lørdage havde drukket sig kanonfuld, blev læreforholdet ophævet. Dette skete vistnok i 1927, men det er ikke helt klart, om det var firmaet eller bedstefaderen, der ophævede kontrakten, og heller ikke om Dyhre selv helt bevidst fremprovokede dette brud. Resultatet blev i alle tilfælde, at han reddede sig en ordentlig omgang klø og derefter blev sendt ud at tjene hos en ældre enke – formentlig Kr. Andersens enke i Lille Fuglede – og denne udgang på sagen var han i virkeligheden ganske godt tilfreds med.

I det følgende gengives dagbogsnotaterne med timeangivelserne (dog med udeladelse af det daglige samlede timetal) samt hovedparten af de øvrige notater. Sprog og stavemåde gengives uændret. Dog er enkelte deciderede skrivefejl rettet, navneord skrives med småt efter nugældende regler, og aa skrives å undtagen i navne. Udgiverkommentarer og kompletteringer er sat som »«, og * henviser til forklaring i notelisten.

April 1925

Sø.	5.	B..ger fra Anna.	
Ma.	6.	Skildt lad til hesteomgang.	9
Ti.	7.	Ryddet op ude i gården.	2
		Elevator til ...	7
On.	8.	Halmpresser 117–156, d.v.s. klippet og slebet rundjern til presserstempler samt slebet skærmben ... og skåret gevind i «lille tegning».	7
		Ryddet op.	2
To.	9.	Påske.	
Fr.	10.	Påske.	
Lø.	11.	Påske.	
Sø.	12.	Påske.	
Ma.	13.	Påske,	
Ti.	14.	Gravet have.	9
On.	15.	Gravet have.	6½
		Flyttet brædder oppe på loftet.	2½

To. 16.	Halmpresser 117-156:	
	Skåret gevind i bolte på maskinen,	6
	slebet tapper «lille tegning».	2
	Gravet have.	1
Fr. 17.	Rør til Sofie Olsen, 35 øre.	½
	Båret kul.	½
	Ryddet op.	1
	Halmpresser 117-156:	
	Klippet «lille tegning» til stempler.	7
Lø. 18.	Halmpresser 117-156:	
	Klippet «lille tegning» til stempler.	3
	Ryddet op.	6
Sø. 19.	Tante Gerda fået en lille klokken to, jeg derude.	
Ma. 20.	Halmpresser 117-156:	
	Klippet «lille tegning» til stempler.	4½
	Gjort bil ren.	4½
Ti. 21.	Halmpresser 117-156: Klippet «lille tegning».	1
	Været på stationen efter sten.	1
	Gjort bil ren.	7
On. 22.	Halmpresser 117-156: Klippet «lille tegning».	4
	Gjort bil ren.	5
	Første gang nede at fiske i åen, fanget 5 skaller, 1 aborre.	
To. 23.	Halmpresser 117-156: Klippet plader til stempler.	4½
	Ryddet op.	2
	Skildt lejer ad, af den gamle »Heider« traktor.	2½
Fr. 24.	Skildt »Heider« traktor.	5
	Trukket rulle.	2
	Bilen.	1
	Lavet kyllingebur.	1
Lø. 25.	Lavet kyllingebur.	1
	Båret brænde på loftet.	4
	Ryddet op.	4
Ma. 27.	Skildt »Heider« traktor.	2½
	Pudset kakkelovn.	6½
Ti. 28.	Nordkrogens tærskværk, d.v.s. gjord lejer rene.	9
On. 29.	Nordkrogens tærskværk, gjord lejer rene.	1
	Ryddet op, d.v.s. båret krumtappe, nålaksler, hængejern og garndåser på loftet.	6½

	Hakkelsesmaskine til Niels Peter Hansen, Forsinge.	1½
To. 30.	Ryddet op.	2½
	Kalket værksted.	6½

Maj 1925

Fr. 1.	Ryddet op.	5
	Havde bylder, kunde ikke arbejde, måtte køre hjem.	
Lø. 2. – Sø. 10.	Syg.	
Ma. 11.	Halmpresser 117-156:	
	Boret «lille tegning»,	4
	skåret gevind i «lille tegning».	5
Ti. 12.	Halmpresser 117-156:	
	Skåret gevind i «lille tegning».	7½
	Gjort en gammel kakkellovn ren.	1½
On. 13.	Halmpresser 117-156: Boret stopringe,	3
	skåret gevind i «lille tegning».	3½
	Radrenser (fabrikkens*).	2½
To. 14.	Halmpresser 117-156: Boret stopringe.	4
	Soteret bolte.	1
	Ryddet op ude i støbegodsbrokkassen.	3
	Hejsespil (fabrikkens).	1
Fr. 15.	Hejsespil (fabrikkens).	9
Lø. 16.	Hejsespil (fabrikkens).	6
	Gravet have.	2½
	Ryddet op.	½
	Mor Dagmar* og Ole kommen samt dem fra Slagelse.	
Sø. 17.	Onkel Holger, tante Anna*, Børge og Ulla hjemme samt tante Gerda, onkel Valdemar og den lille.	
	For tandpine »Dentin«.	
Ma. 18.	Halmpresser 117-156: Lavet alt muligt «d.v.s. forskelligt» til dem.	4
	Hejsespil (fabrikkens).	5
Ti. 19. – To. 21.	Syg. Dårlig skulder.	
To. 21.	Jakobsen* kommet.	
Fr. 22.	Lavet blik til remskive til Chr. Larsen, St. Fuglede Møllegaard.	1½
	Bolte til Chresten Geert, Kelleklinte.	2½
	Halmpresser 117-156: Boret stopringe.	5

Lø. 23.	Ryddet op.	2½
	Halmpresser 117-156: Boret stopringe.	5
	Lappet cykkel.	1½
Sø. 24.	«Tilføjet mellem linierne for lørdag og søndag og lidt usammenhængende» Mor Dagmar, Jakobsen og Ole rejst til Gørlev, rejst fra Gørlev mandag.	
	Uden hos tante Gerda	
Ma. 25.	Lavet cykkel.	4
	Halmpresser 117-156: Alt muligt.	1½
	Remskive til Markvard Jørgensen, St. Fuglede.	2
	Remskiver til Chr. Larsen, St. Fuglede Møllegaard.	1½
Ti. 26.	Bolte til Chr. Larsen.	1
	Halmpresser 117-156.	2½
	Hejsespil (fabrikkens).	4½
	Vandværkspumpen.	1
On. 27.	Chr. Larsen.	3¼
	Halmpresser 117-156.	1½
	Vandværkspumpen.	¾
	Hejsespil (fabrikkens).	2
	Ryddet op.	1½
To. 28.	Cykel (værkstedets).	7½
	Bilen.	½
	Halmpresser 117-156.	½
	Vogn (værkstedets).	½
Fr. 29.	Binder til Bredstensaarden.	6
	Været i banken.	1½
	Vogn (fabrikkens).	1½
Lø. 30.	Binder til Bredstensaarden.	2½
	Vandværkspumpen.	2½
	Ryddet op.	4
Sø. 31.	Pinse.	

Juni 1925

Ma. 1.	Pinse.	
Ti. 2.	Halmpresser, 36 tommer.	4½
	Bilen.	1½
	Rens gasværk.	2
	Binder til Bredstensaarden.	1

On.	3.	Gjortt bilhus rent.	1
		Trukket rulle.	1
		Binder (fabrikkens).	1
		Halmpresser, 36 tom.	6
To.	4.	Lavet skafter til smedeværktøjet.	6
		Ryddet op.	2
		Binder (Bredsten).	½
		Halmpresser, 36 tom.	½
Fr.	5.	Grundlovsdag.	
		Hammerskafter til smedeværktøjet.	2
		Ryddet op.	1½
		Binder, Bredsten.	1½
Lø.	6.	Binder, »Johnston«.	1½
		Binder, Bredsten.	1½
		Ryddet op.	6
Ma.	8.	Binder, Kelleklintegaarden.	9
		Første gang vær«et» ude på arbejde.	
Ti.	9.	Binder, Kelleklintegaarden.	3
		Været i banken.	½
		Ryddet op.	1
		Slåmaskine til Michael Holm, St. Fuglede Mark.	2
		Slåmaskine, Vestergaard.	2½
On.	10.	Slåmaskine, gartnerens.	1
		Ryddet op.	5
		Pumpen.	½
		Slåmaskine, Michael Holm.	2
		«Der er her en fejl i timeangivelsen, idet det samlede timetal er ført som 9».	
To.	11.	Ryddet op.	5
		Udrykker til Chr. Larsen.	1
		Halmpresser 117-156: Slået trådvæv på skærme.	3
Fr.	12.	Halmpresser 117-156: Slået trådvæv på skærme.	8
		Binder, Kelleklintegaarden.	½
		Været i banken.	½
Lø.	13.	Halmpresser 117-156: Slået trådvæv på skærme.	3
		Ryddet op.	6
Sø.	14.	Bogen hos Anna.	
Ma.	15.	Ryddet op.	½

	Pudset konfurplade.	8½
Ti. 16.	Ryddet op «tegning af en bil».	1
	Kæde til Hans Hansen, Løgtved.	4
	Pudset konfurplade.	4
On. 17.	Kæde, Hans Jensen, Løgtved.	5
	Ryddet op.	3
	Peter Jørgensen, St. Fuglede Mark.	1
To. 18.	Halmpresser 117-156.	1
	Ryddet op.	1
	Kæde, Hans Jensen, Løgtved.	6
	Slåmaskine (fabrikkens).	1
Fr. 19.	Ryddet op.	6
	Slåmaskine (fabrikkens).	2
	Halmpresser 117-156.	1
Lø. 20.	Halmpresser 117-156: Boret stopringe.	6
	Slåmaskine (fabrikkens).	1½
	Ryddet op.	1½
Ma. 22.	Halmpresser 117-156: Skåret gevind i stopringe.	8
	Nordkrogens tærskværk.	1
Ti. 23.	Halmpresser 117-156: Skåret gevind i stopringe.	2½
	Været på Bredstensaarden.	½
	Været i banken.	1
	Slåmaskine, fabrikkens.	5
	Sankt Hans aften, torden og lynvejr kl. ½9.	
On. 24.	Halmpresser 117-156: Boret lejer og lært og bore lejer ud.	3
	Ryddet op.	6
To. 25.	Halmpresser 117-156: Boret lejer ud.	6
	Vandværkspumpen.	2
	Hent binderdele hjem fra stationen.	1
	Lært at bore lejer ud i drejebænken.	
Fr. 26.	Halmpresser 117-156: Boret lejer ud i drejebænken.	5
	Været i banken.	1½
	Konfur til dyrlæge Møller, Ubby.	3½
	«Fejl i timeangivelsen, da det samlede timetal er anført som 9».	
Lø. 27.	Renset WC.	1½
	Halmpresser 117-156: Boret lejer ud.	3½
	Ryddet op.	4

Sø.	28.	Onkel Jørgen* hjemme.	
Ma.	29.	Halmpresser 117-156: Boret lejer ud.	5
		Gjordt gamle Deering binder ren.	4
Ti.	30.	Gjordt gamle Deering binder ren.	9

Juli 1925

On.	1.	Gjordt gamle Deering binder ren.	6
		Samlet ny Masey-Haris binder.	2
		Renset pissoar.	1
To.	2.	Samlet ny Masey-Haris binder.	7
		Deerings binder.	2
Fr.	3.	Samlet ny Masey-Harris binder.	5
		Deeringsbinder.	3
		Været på stationen med halmpresser.	1
Lø.	4.	Deerings binder.	8
		Ryddet op.	1
Ma.	6.	Deerings binder.	6
		Skomagerens bil.	1½
		Nordkrogens tærskværk.	1½
Ti.	7.	Halmpresser 117-156: Boret lejer, skåret gevind til smørekopper samt hugget smøregang i dem.	8
		Været i banken.	1
On.	8.	Halmpresser 117-156: Boret og skåret gevind i stopringe og ordnet lejer o. a.	9
To.	9.	Halmpresser 117-156: Alting «d.v.s. forskelligt».	2
		Plader til tømmer Knudsen, 7½ pund.	1
		Ryddet op i butikken.	5
		Trukket rulle.	1
Fr.	10.	Halmpresser 117-156: Alting.	4
		Ryddet op i butikken.	5
Lø.	11.	Halmpresser 117-156: Alting.	1
		Ryddet op.	8
		☐ Herunder noteret» Onsdag den 15. juli løb skibet »Masalune« af stablen.	
Sø.	12.	Fodbold.	
Ma.	13.	Halmpresser 117-156: Alting.	2
		Binder, »Deering«.	6
		Binder, »Johnston«.	1

Ti. 14.	Halmpresser 117-156: Alting. Bolte til Fogtmann, Gislinge. Konfur til Jens Peter Væver. Binder, »Johnston«. Hentet støbegods.	6½ 1 ½ ½ ½
On. 15.	Halmpresser 117-156: Slået trådvæv på skærme og lavet stopringe.	9
To. 16.	Halmpresser 117-156: Alting. Binder, »Simplex«. Været på stationen med binder. Kristian Darling, Langemark.	3 4 2
Fr. 17.	»Simplex« binder. Halmpresser 117-156: Alting. Ryddet op.	3 5 1
Lø. 18.	Halmpresser 117-156: Boret lejer ud. Ryddet op.	7 2
Ma. 20.	Halmpresser 117-156: Boret lejer ud.	9
Ti. 21.	Halmpresser 117-156: Alting.	9
On. 22.	Halmpresser 117-156: Alting.	9
To. 23.	Halmpresser 117-156: Alting.	9
Fr. 24.	Avlægger »A«r»vika«. Været på stationen. Halmpresser 117-156.	6 1 2
Lø. 25.	Halmpresser 117-156. Været på stationen. Binder til Lars Larsen. Aflægger »Arvika«. Ryddet op.	2½ 1½ 2 2 1
Ma. 27.	Binder, Simplex. Halmpresser 117-156. «Fejl i timeangivelsen, da det samlede timetal er anført som 9».	9 4
Ti. 28.	Halmpresser 117-156. Nordkrogens presser. L. P. Jensen, Tystrup.	5 3 1
On. 29.	Halmpresser 117-156. Ryddet op. Binder til Larsen.	2 1 1

	Nordkrogens presser.	1
	«Det samlede timetal er noteret som 5 timer, men det fremgår ikke, hvorfor der ikke er arbejdet hele dagen».	
To. 30.	Halmpresser 117-156: Alting.	9
Fr. 31.	Halmpresser 117-156: Alting.	9

August 1925

Lø. 1.	Pumpe, fabrikkens.	3
	Halmpresser 117-156.	5
	Ryddet op.	1
Ma. 3.	Halmpresser 117-156.	5
	Brædder.	2
	Pumpen.	2
Ti. 4.	Halmpresser 117-156.	8
	Været i banken.	1
On. 5.	Halmpresser 117-156: Alting.	9
To. 6.	Halmpresser 117-156: Alting.	9
Fr. 7.	Halmpresser 117-156: Alting.	9
Lø. 8.	Halmpresser 117-156: Alting.	7½
	Ryddet op.	1½
Ma. 10.	Halmpresser 117-156: Alting.	7
	Motor.	2
Ti. 11.	Halmpresser 117-156: Alting.	5
	Halmpresser, fabrikken«s».	2
	Nordkrogens tærskværk.	2
On. 12.	Halmpresser 117-156: Alting.	7
	Halmpresser, fabrikkens.	2
To. 13.	Halmpresser 117-156: Drejet stopringe, slået trådvæv på.	7 2
Fr. 14.	Halmpresser 117-156: Drejet stopringe. Nordkrogens lokomobil. Læsset halmryster. Gjord rent oppe i stuen.	6 1 1 1
Lø. 15.	Halmpresser 117-156. Nordkrogens lokomobil. Læsset halmryster.	6 2 1
Ma. 17.	Halmpresser 117-156: Alting. Presser til Jens Jørgen Jensen, Tystrup.	5½ 1½

	Remskive til Frødlunde.	1
	Remskive til Kristian Nielsen, Jordløse.	1
Ti. 18.	Halmpresser 117-156: Lavet garndåser, lavet binderapparatskærmer og andet.	2 4 3
On. 19.	Halmpresser 117-156: Lavet garndåselåg, alt andet.	4 4½
	Været på stationen efter konfur.	½
To. 20.	Halmpresser 117-156: Alting. Halmpresser M. B. «med banen» til Svendborg, d.v.s. skildt den ad og kørt den på stationen.	1 2
	Ryddet op.	1
	Halmpakker, »1ste model« 19-20-21.	5
Fr. 21.	Halmpakker, 1ste model 1920. Halmpresser 117-156: Lavet garndåser o. a.	5 4
	Halmpresser M. B. til »Tappernøje«.	4
Lø. 22.	Halmpresser 117-156: Slået trådvæv på 5 små skærme, alting.	4 4
	Ryddet op.	1
Ma. 24.	Halmpresser 117-156: Slået trådvæv på 2 st. skærme, stopringe, alting.	1 3½ 3
	Halmpresser M. B. til Hørve.	1½
Ti. 25.	Halmpresser 117-156: Alting. Halmpresser M. B. til Næstved.	4½ 1½
	Været i banken.	1
	Ryddet op.	2
On. 26.	Halmpresser 117-156: Lavet binderapparatskærme. Skildt 2 halmpressere MB ad og kørt dem på stationen. Sendt den ene til Skelskør og en anden til Flakkebjerg.	2 4 4
	Hentet kakkelovnsrør.	1
	Store halmpresser.	2
To. 27.	Halmpresser 117-156: Alting. Ude hos tante Gerda til fødselsdag. «Her er åbenbart tale om en halv fridag».	5
Fr. 28.	Halmpresser 117-156: Alting.	9
Lø. 29.	Halmpresser 117-156: Alting. Ryddet op.	6 3

Sø.	30.	Været i biografen og set »Præsten i Vejlbj«.	
Ma.	31.	Halmpresser 117-156: Slået trådvæv på skærme.	2
		Halmpresser til Høng og Sorø Bystation.	4
		Kelleklintegaarden, tærskværk.	3

«September 1925»

Ti.	1.	Kelleklintegaardens tærskværk.	2
		Halmpresser 117-156: Alting.	4
		Sendt halmpresser til Skelskør.	2
		Slået trådvæv på skærme.	1
On.	2.	Kelleklintegaardens tærskværk.	2
		Halmpresser 117-156: Alting,	3
		lavet skærme til binderapparaterne.	4
To.	3.	Halmpresser 117-156: Alting,	4
		lavet skærme til bindeapparaterne,	2
		slået trådvæv på skærme.	2½
		Sendt en presser MB til Slagelse.	½
Fr.	4.	Halmpresser 117-156: Alting,	1
		slået trådvæv på skærme.	5
		Trukket rulle.	1½
		Vadsket bil.	1½
Lø.	5.	Halmpresser 117-156: Alting, slået trådvæv på skærme og boret dem.	7
		Ryddet op.	2
Sø.	6.	Været ude hos tante Gerda og Valdemar. (I biografen spillede de »Svigermoder kommer«).	
Ma.	7.	Halmpresser 117-156: Alting.	6
		Båret brænde op.	1
		Ryddet op i den lille butik.	2
Ti.	8.	Halmpresser 117-156: Alting,	5
		skåret gevind i bolte.	2
		Ryddet op.	1½
		Været på mejeriet.	½
On.	9.	Halmpresser 117-156: Alting,	2
		skåret gevind i bolte på gevindskæremaskinen.	7
To.	10.	Halmpresser 117-156: Alting,	3
		skåret gevind i bolte på gevindskæremaskinen,	4
		slået trådvæv på skærme.	2

Fr. 11. Halmpresser 117-156: Alting, skåret gevind.	4 5
Lø. 12. Halmpresser 117-156. Ryddet op.	5 4
Ma. 14. Halmpresser 117-156.	9
Ti. 15. Halmpresser 117-156: Alting, lavet garndåser.	5 4
On. 16. Halmpresser 117-156: Alting, lavet garndåser.	2 7
To. 17. Halmpresser 117-156. Bilen.	8 1
Fr. 18. Halmpresser 117-156.	9
Lø. 19. Halmpresser 117-156. Båret brænde. Kino «lille tegning af en biograf».	6 3
«Ma. 21. - To. 24. er ikke noteret».	
Fr. 25. Ryddet op.	9
Lø. 26. Ryddet op.	9
Ma. 28. Halmpresser 117-156. Binder til sognerådsformanden i Store Fuglede.	3 6
Ti. 29. Halmpresser 117-156: Boret og skåret gevind. Ryddet op.	7 2
On. 30. Halmpresser 117-156: Alting, skåret gevind.	4 5
«Oktober 1925»	
To. 1. Halmpresser 117-156: Alting, boret.	3 6
Fr. 2. Halmpresser 156-166: Alting, boret. «Man er tilsyneladende begyndt på en ny lille serie, men i så fald må 156 være en fejl for 157».	2 7
Lø. 3. Halmpresser 156-166. Alting. Ryddet op.	5 4
Ma. 5. Bilen. Været på banen efter tømmer. Ryddet op.	3 1½ 4½

«Hermed slutter de egentlige dagbogsnotater, og resten af bogen er opfyldt af blandede notater, adresser, regnskab, viser, musikstykker og gåder m.m., der synes indført i tilfældig rækkefølge i de følgende år».

Tjembalo, musikinstrument.

Ny Uhner«?» harmonika »Melodia«, pris 36 kr. fik jeg 17. november hos musikhandler Herman L. Demuth, Slagelse.

Månen er 384.000 km borte fra os.

Stjernesked. Lyraderne «Lyriderne» 22. april. Laurentiussens tårer 10.-15. august. Leoniderne 14. november.

Mars kan i gunstige tilfælde nærme sig jorden 55 millioner km.

I året 1931 vil en lunaplanet komme jorden 20 millioner km nær. De stjernekyndige mener da, at jorden vil øve sin tiltrækningskraft på den lille planet, så den vil komme til at tjene jorden som en måne.

Søndag den 4. august tog jeg a«f»sked med min onkel Marius og min tante Elisabeth, der skal rejse til Amerika.

Søndag den 15te oktober: Mor Dagmar, Jakobsen og Ole hjemme.

Søndag den 29vende oktober: Onkel Jørgen hjemme.

«Disse tre notater uden årstal står umiddelbart efter hverandre, skønt det første må være fra 1929, mens de to sidste må være fra 1933».

Ny Wittler cycle købt hos cyklehandler Kr. Lauritsen, Fuglede St., Engelsk fabrikat.

Stelhøjde 22”.

Friløb »Rotax«.

Farve, sort.

Dekoration, grøn.

Krank, kilebolt.

Dæk & slanger, røde «E»Qator, kvalitet »M«.

Fælge, gule med grøn stribe.

Styr, smal engelsk facon.

Sadel, af »Vedela« læder med hængefjedre, dobbelte.

No. 192228.

Taget op af lønnen hos gdr. Vhl. Sørensen, St. Fuglede, sommerhalvåret 1928. Lønnens størrelse 275 kr.

«Der er 12 gange hævet beløb fra 1 kr. til 60 kr., ialt 168 kr., men kun 2 af beløbene er daterede, og der angives ikke formål».

Svend Dyhri Rasmussen, adr. gdr. Hans Christensen, Østergaard, Ubby pr. Jerslev St., Sjælland.

Svend Dyhre Rasmussen, Ubby.
Vinteren 1928–1929. Løn 140 kr.

Gæld for vinteren 1929–30:
Manufakturhandler Hans Binas, Ubby, 140 kr.
Skomag. Hansen, Fuglede, 20 kr.

Regnskab for vinteren 1929–30. Taget op af lønnen:
«Der er 12 gange hævet beløb fra 1 kr. til 20 kr., ialt 100 kr., men der er ikke angivet formål».

«Herefter er anført rollelister for filmene »Lille Dorrit« og »Det store hjerte«».

Biografstykker jeg har set i Gørlev:

1. Uden for loven.
2. Han, hun og Hamlet. Fyrtårnet og Bivognen.
3. David Copperfield.
4. Morænen.
5. Præsten i Vejlbj.
6. Kan kvinder fejle? «Med rolleliste».
7. I Shieikens magt.
8. Hvilke kvinder gør mænd lykkelige? «Med rolleliste».
9. Synnøve Solbakken. «Med rolleliste».

Tirsdagen den 1ste november 1927. Fået løn 150 kr. Rest 25 kr. 145 kr. «Det er uklart, hvorledes de to sidstnævnte tal skal forstås». Betalt Kr. Lauritsen 50 kr. på cyklen. Betalt Bedstemor* 30 kr. Betalt smed Peter Nielsen, Lille Fuglede, og andre 10 kr., ialt 90 kr. Rest 60 kr.

Jens Larsen, Ubby pr. Jerslev.

Svend Dyhri Rasmussen, Sønderød, Ruds Vedby St.

Frk. Agnes Petersen, adr. Johannes Sørensen, Bjørnskovgaard pr. Svebølle St.

Marie Jensen, Ubby Søndergaard.

Svend D. Rasmussen, adr. Kr. Andersens Enke, Lille Fuglede, Jerslev St.

Svend D. Rasmussen, adr. Vhl. Sørensen, St. Fuglede pr. Fuglede.

Svend D. Rasmussen, adr. Hans Sørensen, Lille Fuglede, Jerslev St.

Svend Dyhri Rasmussen, adr. H. P. Christensen, Østergaard, Ubby, pr. Jerslev.

Noter

- Forord: Svend Dyhre Rasmussen blev født uden for ægteskab 26/7 1910 i København, og han voksede op hos sin morfar, handelsmand J. P. A. Rasmussen, Lille Fuglede pr. Jerslev.
- 13/5: En del reparerede maskiner omtales som fabrikkens, men det vides ikke, om der også blev drevet landbrug, eller om der er tale om maskiner, som er taget i bytte.
- 16/5: Dyhres mor, der boede i Værløse, og som 1921 var blevet gift med kunstmaler Rud(olph) Jacobsen. De havde sammen sønnen Ole.
- 17/5: Formentlig Anna og Holger Jensen, Klampenborg.
- 21/5: Formentlig Dyhres stedfar, kunstmaler Rud. Jacobsen, Værløse. Familiebesøgene skyldes sikkert Bedstefars 62-års fødselsdag 20/5.
- 28/6: Formentlig rebslager Jørgen Jensen, Kindhestegade, Næstved.
- S. 17: Dyhres mormor og plejemor, Ane Kirstine Rasmussen. Den forholdsvis lave løn for sommeren 1927 kan skyldes, at det er Dyhres første plads, men da det ikke vides, hvornår han holdt op på maskinfabrikken, er det også muligt, at han ikke har været i pladsen hele sommerhalvåret.

Svend Nielsen.

Svend Dyhre Rasmussen blev med årene en habil fotograf, men han blev sjældent selv fotograferet. Fra hans yngre dage findes kun ganske få og nogle beskadigede portrætter af ham. Dette billede med lynlås-trøje er formentlig fra hans ungdom omkring 2. verdenskrig.

Marginaljord

I fjor handlede »Nytårs-Gaven« om en del af Rejnstrup ovedrev, der grænser op til Borups Gade, og som populært kaldes »Tjørnestykket«; om dets udnyttelse gennem et par tusinde år og i indledningen omtales, hvorledes sådanne marginalområder blev udnyttet i forrige århundrede.

Da spørgsmålet om »marginalisering« af i drift værende jord diskuteres i den løbende miljødebat, kan det måske interessere Borupris' Venner at få en kort orientering om, hvordan marginaljorder er blevet udnyttet set i et større perspektiv.

Mekanismen ligner det gammelkendte forhold mellem indmark og udmark, hvor man hentede næringsstoffer fra et fjernere liggende ekstensivt udnyttet areal til et intensivt dyrket omkring landsbyen eller bopladsen. Herfra spredtes affaldet som gødskning på indmarken.

En del af udmarken kunne inddrages til en mere permanent dyrkning ved, at folk fra den gamle landsby anlagde en datterby, en »torp«, på den fjernere liggende jord, som det skete med Borup engang o. 700 e. Kr. Som oftest fik sådanne datterbyer endelsen -torp hæftet til et nærmere betegnende forled, og endelsen blev i tidens løb afkortet til -rup, -strup, -trup o.l. Rejnstrup er selv et eksempel på en sådan torp anlagt på en moderbys – formentlig Gunderslevs – udmark eller marginaljord. Vest for Slagelse ligger Brorup (Bro-torp), der formentlig er en datterby anlagt på en del af Store Valbys (nu Valbygårds udmarksjorder. Endnu i matriklen 1688 takseredes resten af denne udmark til at kræve længere hvileperioder mellem dyrkningsårene end indmarken, der blev drevet i treskifte: to års stråafgrøder med et års brak imellem (se Steensberg og Østergaard Christensen: Store Valby I-III, Kbh. 1974):

Det var naturligvis i særlig grad landsbyer beliggende i skovegne, der havde vidtstrakte udmarker, som gik i ét med overdrev og skov. Grøfte i Kinder-tofte sogn vest for Sorø er et godt eksempel. For i Antvorskovs Lensregnskab II, udgivet af Gunnar Knudsen, står s. 424 under årene 1640/41: »Jep Svendsen i Grøffte bleff beuilget aff Lensmanden at indelucke et lidet støcke jord aff Ouerdreffuit til Greffte-Wongen, som skall taxeris for aarlig Land-gilde«, dvs. Jep Svendsen fik lov til, mod betaling af en passende årlig afgift til Antvorskov (Kongen), at dyrke et stykke jord, der hidtil havde ligget udyrket hen. Og i 1653/54 fik samtlige bymænd i Grøfte tilladelse til at flytte

deres fælles vangegærde, så det gik lige over fra Christen Kudskes Vænge til Widste Nielsens Vænge, dog »enhver deris Wey som tilforn uforhindret«, mod at de betalte en årlig afgift på 1 td. havre (samme II, s. 557).

Det ses af kortene i C. Rise Hansen og Axel Steensberg: »Jordfordeling og Udskiftning. Undersøgelser i tre sjællandske Landsbyer«, Kbh. 1951, at Grøfte havde mange spredte agre og små agerskifter liggende rundt om i skoven/overdrevet. I årene efter matriklen 1688 indtil 1768 forøgedes det dyrkede areal i Grøfte med ikke mindre end 24,7 %. Størst var tilvæksten i Toftevang og Lillevang, der lå nord og vest for landsbyen: 38,6 %. I disse to vange var der nemlig mest udyrket skov og overdrev at tage af. Selv om de to citater fra Lensregnskaberne viser, at udvidelsen af det dyrkede areal allerede var i gang i første halvdel af 1600-årene, tog man først for alvor fat, efter at boniteringen i matriklen 1688 havde låst jordskatten fast, så det kunne betale sig at dyrke den lavt takserede udmarksjord. Staldgødningen fra de 3-5 malkekøer og et lignende antal ungkvæg pr. gård rakte imidlertid kun til indmarken nærmest ved landsbyen. Resten fik kun den smule, kvæget tabte, når det om sommeren græssede i den hvilende vang (brakmarken) og på det vidtstrakte overdrev.

Selv om der mellem dyrkningsperioderne voksede lyng og forkrøblede bøge op på udmarken i Grøfte, var det her træerne, der domierede. Anderledes på de jyske stærkt udvaskede sandjorder. Her nåede lyngheden sin største udbredelse o. 1800, vedligeholdt af fårehjorde, lyngafbrænding og lyngtørvgravning. Det var altså også her et menneskeskabt landskab, hvori der imidlertid endnu i 1600-årene fandtes anseelige rester af fortidens egeskove, f.eks. mellem Ikast og Kølkeær. Og hvor Herning by nu breder sig, fandtes ved herregården HERNINGSHOLM en egeskov til 20 svinns olden. Her som på Øerne fedede man i de år, hvor der var rigeligt med olden, alle de svin, skoven kunne bære, og det havde man, som nævnt i forrige års Nytårs-Gave gjort siden middelalderen.

Når det lønnede sig at opdyrke såvel hede som stenet, kratbevokset overdrev af ringe bonitet, skyldes det, at arbejdskraften var billig og arbejdsdagen lang, medens levestofen lå under, hvad vi i dag ville betegne som »sultegrænsen«. Vi skal til u-landene for at finde lignende vilkår i nutiden. Levealderen var kort på grund af de mange sygdomme, der oftest var uhelbredelige. En betydelig del af befolkningen vandrede rundt som elendige eller vanføre, tiggere, rakker-håndværkere, tatere og zigeunere. Lignende tilstande vil man kunne finde i dele af Indien og navnlig i Afrika.

I det nordlige Zambia klarer den landbrugende befolkning sig imidlertid godt ved at dyrke maniok og andre tropiske planter ved svedjebrug, dvs. man gøder jorden med træernes aske, som man forøvrigt også har gjort det i Grøfte i fordums tid. Man afkvister træerne i et centralt område uden at fælde dem. Derefter rydder man et område udenom og slæber veddet sammen i de centrale område for at brænde det sammen med de lokalt afhuggede grene og kviste. I denne af asken nærrede jord planter man maniok, en to meter høj buskagtig flerårig plante, hvis knolde minder om georgine-knolde. Af disse udvindes et meget kalorieholdigt mel, »kassava- eller tapioka-mel«. I virkeligheden er en stor del af vore såkaldte sagogryn lavet af tapioka.

I det afkvistede centralområde skyder træerne nye skud, og med deres dybere rodnet er de i stand til at hente udvaskede næringsstoffer op fra større dybde end maniokplanterne. Og den vedmasse, som herved gendannes, kan atter bruges som næring efter fornyet afbrænding. Naturligvis kan dette genbrugs-landbrug ikke gentages i det uendelige, hvorfor bopladsen må flyttes med passende mellemrum. Men da der er skov nok i forhold til befolkningens mængde, og kassavamelet kan suppleres med et stort antal andre planters frugter, kan befolkningen i de egne, hvor svedjebruget hersker, ikke komme til at sulte, selv om sundhedsvæsenet langt fra står mål med, hvad vi anser for lavmålet.

Her som i fortidslandbruget i Nordeuropa henter man altså næring fra et marginalområde til et centralområde for at frugtbar gøre dette i et udmarks-indmarks system. Regeringen i Lusaka kan imidlertid ikke ernære en voksende industribefolkning med kavassamel, når tropefrugter ikke er for hånden til supplement. Og byboerne vil hellere have majsmel, hvorfor regeringen gennem dyrkningstilskud har fået landmændene i den sydlige del af landet til at anlægge vidtstrakte majsmarker. Man gentager her de europæiske kolonistors fejlgreb med at rydde store arealer til ensartede afgrøder udsat for sygdom og angreb af insekter. Desuden har uvejr med tropiske regnskyl frit spillerum i det ubeskyttede åbne land. Savannens trævækst har man ryddet, ligesom det skete i 1920-30'erne i Kenya, hvor kaffeplantager som Karen Blixens ofte endte med misvækst og fallit. Overalt rydder man nu skov uden at sørge for genplantning, skønt man forlængst burde have lært, at træer holder på fugtigheden og skærmer mod uvejr.

Også de danske skove var på vej til at blive ødelagt i senmiddelalderen og renæssancetiden, bl.a. fordi flåden skulle bruge tusindvis af velvoksne ege til nybyggeri. Først midt i 1700'erne begyndte man på den rationelle skovdrift. Og med skovforordningen af 1805 blev skovene endelig indfredet. Siden er

det gået fremad igen; og i dag er man parat til at forvandle mange marginal-områder til skov. Man har lært, at ensidig stordrift er sårbar både overfor plantesygdomme og insekter og følsom overfor skiftende konjunkturer. En blanding af forskellige driftsformer har altid været den bedste forsikring mod katastrofer.

Der findes imidlertid ingen patentopskrift på at drive landbrug. For jordbunden er i vort af istiden modellerede land af så vidt forskellig karakter fra de sandede hedesletter i vest til den lerede moræne i øst, at der kræves en mere indgående viden end de fleste af de politikere og embedsmænd, der former og administrerer lovene, sidder inde med. Et par eksempler viser, hvor vanskeligt det er selv for landbrugskyndige politikere at mobilisere tilstrækkelig specialkundskab.

Da man i årene indtil 1954 inddæmmede limfjorden mellem Øland og Brovst, opdagede man, at drænrørene blev »glaceret« med natrium-film, så de ikke kunne trække. Det kunne lederen af Statens Jordbrugsudvalgs kontor i Tønder, Th. Claudi Westh, have oplyst på forhånd, idet fænomenet var kendt fra marken (Jeg takker konsulent Erik Andersen, Jordbrugssekretariatets Vildmosetilsyn, for bekræftelse på fænomenet). Enhver vestjyde ved forøvrigt, at drænrør hurtigt bliver tilstoppet af okker på grund af iltningen af de i mosejorden oplagrede jernforbindelser. Er rørene for snævre, skal de følgelig så meget desto hurtigere graves op og renses, hvilket koster både arbejde og penge.

Da afvandingen af Skernå-dalen sattes i værk, kunne man sagtens have beregnet, at kolossale mængder af jernforbindelser ville blive omdannet til okker og flyde ud i Ringkøbing Fjord. Den lokale interesse i med statsstøtte at få større kornarealer og den politiske interesse i at skaffe arbejde til Hedeselskabets folk og øget produktion var imidlertid stor nok til, at projektet blev sat i værk, skønt enhver fornuftig landmand kunne sige sig selv, at man hellere skulle ofre mere på den gode jord end på denne sandslette.

Vi lærte i Borupris skov, at selv den sjællandske moræne hyppigt skifter mellem masser af sten, grus og sand og næsten stenfri områder. Og det drejer sig ofte om afstande på få meter. Grith Lerche's lange profilgrøft i den sydlige del af skoven øst for vejen afslørede, at de manglende stenrækker nær skovvejen inden for tærskelpladsen skyldes, at der her næsten ingen sten er i jordbunden. Dyhre Rasmussen ville have glædet sig over dette bevis på hans stenstiknings pålidelighed.

Axel Steensberg.